

กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย

นางสาวทรงศนวรรณ รณฤทธิชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-3857-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION PROCESS FOR "ALTERNATIVE MEDICINE" KNOWLEDGE DEVELOPMENT
OF THAI HOLISTIC HEALTH FOUNDATION

Miss Tasanawan Ronaritivichai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-3857-5

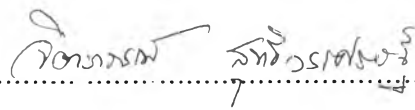
หัวข้อวิทยานิพนธ์	กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย
โดย	นางสาวพรรณนรพรรณ รณฤทธิ์วิชัย
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์

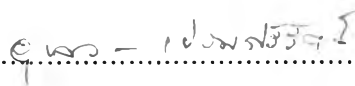
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

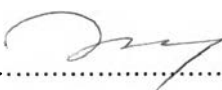

..... คณะบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิโรธถน)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พิชนี เขยจรรยา)

ทรรศนวรรณ รัตนฤทธิวิชัย : กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” ของมูลนิธิสุขภาพไทย. (COMMUNICATION PROCESS FOR “ALTERNATIVE MEDICINE” KNOWLEDGE DEVELOPMENT OF THAI HOLISTIC HEALTH FOUNDATION) อ. ที่ปรึกษา : รศ.อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์, 159 หน้า. ISBN 947-14-3857-5.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสาร ปัญหาและอุปสรรค รวมไปถึงปัจจัยที่สนับสนุนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” ของมูลนิธิสุขภาพไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต (ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม) และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การสื่อสารภายในองค์กร มีลักษณะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลแบบไม่เป็นทางการ (ทางเดียวและสองทาง) และ 2) การสื่อสารภายนอกองค์กร โดยมีการติดต่อสื่อสารกับ 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มองค์กรพันธมิตร เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (แบบสองทาง ตามแนวนอน) และ กลุ่มของสมาชิกและประชาชนผู้สนใจ ให้ความสำคัญทุกช่องทาง

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” ได้แก่

1) การขาดการวางแผนการสื่อสารและการจัดการทางด้านการสื่อสาร 2) ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวคิดด้านการแพทย์ทางเลือก

3. ปัจจัยที่สนับสนุนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน “การแพทย์ทางเลือก” นั้น มีทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) อุดมการณ์และจิตสำนึกสาธารณะ 2) ความน่าเชื่อถือขององค์กร 3) การใช้ช่องทางการสื่อสาร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) บริบททางสังคม 2) ความต้องการในข้อมูลข่าวสาร 3) ความร่วมมือจากองค์กรภาคต่างๆ

ภาควิชา.....การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิติ.....
 สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2548.....

4685215328 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: COMMUNICATION PROCESS / DEVELOPMENT / ALTERNATIVE MEDICINE

TASANAWAN RONARITIVICHAI : COMMUNICATION PROCESS FOR "ALTERNATIVE MEDICINE" KNOWLEDGE DEVELOPMENT OF THAI HOLISTIC HEALTH FOUNDATION. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROFESSOR UBOLWAN PREMSRIRAT, 159 pp. ISBN 974-14-3857-5.

The purpose of this research is to study the communication process, problems and obstacles included the supporting factors of the communication process for "Alternative Medicine" knowledge development of Thai Holistic Health Foundation. The research methodology was a qualitative approach to collect the data : an in-dept interview, an observation ,and document analysis were used. The population under study was 30 persons from 5 groups which is the leader staff , the operating staff , the alliances , the member and the interested people.

The findings are as follows :-

1. The communication process for "Alternative Medicine" knowledge development divided into 2 types : 1) Internal communication 2) External communication , the two main groups one is a group of external communication were the alliances and the other was its members and the interested people.

2. Problems and obstacles to the knowledge development on the alternative medicine were 1) the lack of communication planning and management ,and 2) the concept of alternative medicine was unclear to the receivers.

3. The supporting factors for knowledge development on the alternative medicine were consisted of internal and external factors. The internal factors were 1) ideological and public consciousness 2) organization's creditability 3) channel of communication. The external factors were 1) social context 2) health information need ,and 3) alliances cooperation from various organizations.

Department.....Public Relations..... Student's signature.....
Field of study...Development Communication... Advisor's signature.....
Academic year.....2005.....

Tas R.

Ubolwan Premmit

กิตติกรรมประกาศ

“ระยะทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน วิทยานิพนธ์พิสูจน์ใจ” ...และแล้ววิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงสำเร็จลงได้ด้วยความสามารถอย่างสูงยิ่งจากหลายๆ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยต้องกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ อันได้แก่ รศ.อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษา รศ. ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รศ.พัชนี เขยจรรยา กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาช่วยตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อีกทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากขึ้นกว่าที่คาดคิดไว้ในตอนแรก

นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญที่จะลืมเสียไม่ได้ คือ รศ. ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และ รศ. ดร.กาญจนา แก้วเทพ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการวิจัย รวมทั้งชักจูงและเปิดโอกาสให้ได้เข้าไปใกล้กับแวดวงนักวิชาการ ซึ่งช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับผู้วิจัยอย่างไม่เคยสัมผัสมาก่อน ตลอดจนกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่มีได้เอ่ยนาม ที่พร้อมใจกันถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่ศิษย์อย่างเต็มกำลัง

กราบขอบพระคุณ คุณรสนา โตสิตระกูล คุณวีรพงษ์ เกียรติสินยศ สมาชิกมูลนิธิสุขภาพไทย รวมไปถึงองค์กรพันธมิตรและบุคคลผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ยินดีให้รบกวน ให้ข้อมูลและให้ความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์จนภารกิจลุล่วงด้วยดีเช่นนี้ ทั้งยังช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีสุขภาพดี พึ่งตนเองได้ถ้วนหน้ากัน

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกว่าจะรำลึกถึงความทรงจำ ความรู้สึกที่ดี จากเพื่อนๆ พี่ๆ ชาว Dev.Com. ที่แสนดีไว้ตลอดไป ซึ่งเชื่อว่าเราต่างก็รับรู้และสัมผัสได้ถึงความรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร ความห่วงใย และน้ำใจที่มีให้กันเสมอมาและตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่ออฟ พี่ทวีป เพื่อนหมวยที่คอยถามไถ่ แบ่งปันกำลังใจและให้คำปรึกษาในทุกครั้งที่เบตข ซีวิตกำลังจะอ่อนกว่าปกติ ... ขอบคุณจริงๆ

ขอส่งคำขอบคุณจากใจไปยังพี่นุช พี่สุภา พี่อ้อย เจ้าหน้าที่คณะนิเทศศาสตร์ และเจ้าหน้าที่งานมาตรฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยประสานงานและเป็นธุระให้เป็นอย่างดี... ขอบคุณอย่างที่สุดต่อผู้มีอุปการคุณจากทั่วทุกสารทิศ ที่กระหน่ำส่งสายธารแห่งความรักและความปรารถนาดีในทุกๆ ช่องทางการสื่อสาร รวมทั้งพี่จ๋า-กุลวิวัฒน์ ดันติพงษ์อนันต์ เจ้านายที่ใจดีที่สุดในโลก ที่ช่วยส่งเสริมให้มุมมอง ให้โอกาส ให้คำแนะนำที่ดีทั้งเรื่องงาน เรื่องเรียนและการดำเนินชีวิต ขอบคุณเทคโนโลยีแห่งการสื่อสารและการคมนาคม ที่ช่วยย่นระยะเวลาและระยะทาง ทำให้โดดงานน้อยลงไปเยอะ

ท้ายที่สุดนี้ สำหรับกำลังใจแหล่งใหญ่ที่สุด ที่จะไม่มัววันแห่งเหือดหายไป แม้เวลาจะผ่านไปนานเพียงใด ลูกขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้มอบความรัก คอยอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ หล่อหลอมทั้งกายใจ ให้คิดดี ทำดี เคียงข้างทุกก้าวย่างในชีวิต ...และด้วยอ้อมกอดอันอบอุ่น คำปลอบโยนเพียงไม่กี่คำที่ละมุนละไมด้วยไอรักในยามที่เหน็ดเหนื่อยและท้อแท้ที่สุดนั้น ทำให้ลูกฮึด! ลูขึ้นมาได้ตลอดรอดฝั่งเช่นวันนี้ ขอบคุณน้องชิร น้องสาวที่รักผู้เป็นอีกหนึ่งแรงใจและเป็นพี่ปรับทุกข์ บำรุงสุขให้พี่เรื่อยมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
1.3 ปัญหำนำการวิจัย.....	7
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 นิยามศัพท์.....	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสาร.....	11
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร.....	18
2.3 แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	19
2.4 แนวคิดและทฤษฎีการเผยแพร่ข่าวสาร.....	24
2.5 แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาและมานุษยวิทยาการแพทย์.....	27
2.6 แนวคิดการแพทย์ทางเลือก.....	30
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	44
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	44
3.2 แนวทางในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	46
3.3 การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49

บทที่	หน้า
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
3.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	52
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย.....	52
3.7 การนำเสนอข้อมูลในการวิจัย.....	53
4 ผลการวิจัย.....	54
4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ "มูลนิธิสุขภาพไทย".....	54
4.2 ผลการวิจัย.....	76
ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 1.....	76
ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 2.....	94
ปัญหานำการวิจัย ข้อที่ 3.....	99
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	108
5.2 อภิปรายผล.....	114
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	131
รายการอ้างอิง.....	135
บรรณานุกรม.....	140
ภาคผนวก.....	141
ภาคผนวก ก.....	142
ภาคผนวก ข.....	148
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	159

ตาราง

หน้า

1. คุณลักษณะ (Attribute) สำคัญของแบบจำลองเชิงการถ่ายทอด (Transmission model) และแบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic model).....	21
2. ข้อเปรียบเทียบระหว่างการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์ทางเลือก.....	35
3. บริบททางสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับประเด็น "สุขภาพ"	63
4. พัฒนาการและประเด็นในการสื่อสารด้าน "สุขภาพ" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	65
5. กระบวนการสื่อสารภายในมูลนิธิสุขภาพไทย.....	79
6. กระบวนการสื่อสารภายนอก ระหว่างมูลนิธิสุขภาพไทยและองค์กรพันธมิตร.....	86
7. แนวทางการสนับสนุนในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ขององค์กรพันธมิตร.....	87
8. กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	93

1. แบบจำลองเชิงการถ่ายทอด (Transmission model).....	20
2. แบบจำลองเชิงพิธีกรรม (Ritualistic model).....	21
3. ภูมิคุ้มกัน (Immune system).....	33
4. กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย (Conceptual Model).....	43
5. แบบจำลองพัฒนาการของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	58
6. ภาพเว็บไซต์ของ "มูลนิธิสุขภาพไทย" (http://www.thaihof.com).....	62
7. โครงสร้างการบริหารและการปฏิบัติงานของ "มูลนิธิสุขภาพไทย".....	67
8. องค์กัรพันธมิตรที่สนับสนุนกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	81
9. ภาพวารสาร "เพื่อนธรรมชาติ" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	92
10. ปัจจัยที่สนับสนุนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	106
11. กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาความรู้ด้าน "การแพทย์ทางเลือก" ของมูลนิธิสุขภาพไทย.....	107